

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב): - שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

490

שיחת מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א • פרשת שמות תשפ"א

לו, ובא לפני הלל, ואמר לו הלל ידעלך סני לחברך לא תעביד, וצריך להבין מה הוא ביקש לשאול ומה ענהו הלל על זה.

וביארנו בזה, כי הוא רצה לדעת מה ירוויח כשיתגייר, הרי עכשיו הוא גוי, מאומות העולם, ואינו חייב אלא בשבע מצוות, ומה ירוויח אם יתגייר ויקבל עליו עול תרי"ג מצוות? והשיבו הלל ידעלך סני לחברך לא תעביד, כלומר שאם תתגייר תרוויח שישתנה טבעך, שיהיה אכפת לך אם השני מצטער, והלל אמר את זה בשב ואל תעשה: שלא תוכל לגרום צער לשני! ועכשיו כשאינך יהודי לא אכפת לך לצער משהו, כי אין לך מידת הרחמים, אבל אחרי שתתגייר ותקבל נשמה יהודית, כבר ישתנה האופי, ויהיה לך טבע ואופי אחר.

וידוע שכן המציאות, שאומות העולם וישראל זה אופי אחר, וכבר סיפרתי ששאלתי פעם אדם שנוסע הרבה לחוץ לארץ ויש לו קשרים בינלאומיים בכמה מדינות ונפגש הרבה עם יהודים וגויים, האם הוא רואה הבדל בין יהודי לגוי, ואמר לי מיד כי אכן הוא רואה שזה אופי אחר, וזוהי מעלת כלל ישראל שהם רחמנים ובעלי מידות טובות.

וטבע זה הוא ירושה לנו מהאבות הקדושים אברהם יצחק ויעקב, שאברהם היה מידת החסד, ויצחק גבורה ומסירות נפש, ויעקב תורה, והמידות הטובות הם תורשתיות בכלל ישראל מהאבות, ובמתן תורה נוסף עוד יותר, כמו שאמרו חז"ל (שבת קמו, א) שבשעה שעמדו ישראל על הר סיני פסקה זוהמתן, ומתן תורה שינה את הטבע למידות טובות יותר.

ועוד מעשה שהיה בזמנינו באחד שהתגייר, והסיבה שהביאתו לכך היא מפני שנודמן לו לראות ספר פרקי אבות שתורגם לגרמנית עם פירושים (מהרב ד"ר להמן) וקרא בזה וראה אלו מידות טובות מיוחדות יש בכלל ישראל, והחליט בשביל זה להתגייר, כי הכיר בעצמו שעכשיו כשהוא גוי אינו כן, וכשיתגייר הוא יהיה כך, והוא רוצה להיות כך! עם מידות טובות כאלו. והרצון להיות כך זה גם כן מדרגה, כי יש אחרים שלא אכפת להם ואינם רוצים.

הטבע הישר – מידות טובות

ובאמת נצטוונו בתורה (ויקרא יט, יח) ואהבת לרעך כמוך, ולכאורה הרי אהבה זה דבר טבעי, ולא יעושים אהבה, וכיצד אפשר לצוות לאדם שיאהב את מי שאינו אוהב בטבעו? אבל הביאור הוא, כי מאחר שהתורה ציוותה כן, סימן שכך הוא הטבע של יהודי! ולכל יהודי יש בטבעו אהבת הבריות ומידות טובות, אלא שיש דברים אחרים המפריעים לזה.

וכמו שכתוב בקהלת (ז, כט) האלוקים עשה את האדם ישר והמה ביקשו חשבונות רבים, היינו שהאדם בטבעו נברא ישר, עם מידות טובות – שהם הנשורות, אבל יש חשבונות המפריעים לזה, שרוצה להרוויח כסף או כבוד וכיוצא בזה, ולכן ההנהגה היא לא כפי מה שצריך להיות מצד אהבת הבריות, כי יש חשבונות שרוצים להרוויח משהו, אבל זו טעות, ואין זה רווח! ולא מרוויחים מהנהגה שלא לפי המידות הטובות.

והטבע האמיתי של כלל ישראל הוא ואהבת לרעך כמוך, וכפי שרואים כן אצל ילדים קטנים, שכל אחד אוהב את השני, ויש אהבה ביניהם, ולפעמים יש מריבה לזמן קצר על איזה צלעו, אבל מיד אחר כך שוב יש אהבה, כי כך הטבע, בלי החשבונות הרבים.

שנאת חינם מחמת חשבונות רבים

והנה אמרו חז"ל (יומא ט, ב) שבית ראשון חרב על שלוש עבירות החמורות: עבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים, ובבית שני לא היו שלוש העבירות הללו, אבל היה שנאת חינם ומידות רעות, ואף שזה נגד הטבע של כלל ישראל, והטבע הוא טבע אחר – רחמנים ביישנים וגומלי חסדים, אבל יש חשבונות רבים, ולכן היה שנאת חינם, וזה גרם את החורבן.

ואמרו בגמרא שם "תנו עיניכם בבירה שחזרה לראשונים ולא חזרה לאחרונים", היינו שבבית ראשון לאחר שבעים שנה מהחורבן כבר נבנה בית המקדש השני, ואילו בבית שני עדיין החורבן נמשך.

והטעם לזה מבואר שם "ראשונים שנתגלה עוונם נתגלה קצם, אחרונים שלא נתגלה עוונם לא נתגלה קצם", והיינו שבבית ראשון הכירו וידעו את חטאם שעברו על שלוש עבירות, עבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים, ועשו תשובה על זה, ואנשי כנסת הגדולה התפללו לבטל ולהחליש את היצר הרע בזה (עיי' יומא סט), וכבר לא היו העבירות, ולכן נבנה להם בית המקדש השני, אבל בחורבן בית שני היה שנאת חינם, שהוא חטא שלא מרגישים בו ולא מכירים את החטא, כי כל אחד ששונא, בטוח שהצדק עמו, ואינו מרגיש כלל שהוא חוטא בזה, ולכן עדיין נמשך החטא והחורבן.

ובאמת הרי כל התנאים והאמוראים וכן הראשונים והאחרונים והצדיקים בכל הדורות, וכי היה להם שנאת חינם? בודאי שלא! אבל רוב הציבור אינם תנאים ואמוראים, ולא גדולי תורה, ואצל רוב הציבור יש שנאת חינם.

רחמנים ביישנים וגומלי חסדים

אמרו חז"ל (יבמות עט, א) שלושה סימנים יש באומה זו, רחמנים ביישנים וגומלי חסדים, והיינו שיש שלוש מידות מיוחדות בעם ישראל: 'רחמנים' זה בלב, ו'גומלי חסדים' זה במעשה, ו'ביישנים' זה גם כן ענין שבלב.

והם שלושה סימני מידות טובות שיש רק בעם ישראל, באומה זו, ואילו אצל הגויים אין את זה, ועל הגבוענים כתוב (שמואל ב' כא, ב) לא מבני ישראל המה, מפני שלא היו בהם מידות טובות הללו וכדאיתא ביבמות שם.

ובאמת הרי כתוב (דברים כח, ט) והלכת בדרכיו, ואמרו חז"ל (שבת קלג, ב) (ועוד) הוי דומה לו מה הוא רחום אף אתה היה רחום, ואם כן 'רחמנים' זוהי מידתו של הקב"ה, שהוא רחום, ונצטוונו ללכת בדרכיו.

וכן 'גומלי חסדים' זו מידתו של הקב"ה, וכדאיתא בגמרא (סוטה יד, א) תורה תחילתה גמילות חסדים וסופה גמילות חסדים, תחילתה גמילות חסדים דכתוב ויעש השם אלוקים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם, וסופה גמילות חסדים דכתוב ויקבור אותו בגיא, ונצטוונו גם בזה ללכת בדרכי הקב"ה כמו שאמרו ימה הוא אף אתה, ולהיות גומלי חסדים.

ואם כן שתי המידות של 'רחמנים' וגומלי חסדים' מובן, שהם מידותיו של הקב"ה וכלל ישראל מצווים ללכת בדרכיו.

מעלת הבושה והחרטה על חטא

וענין 'ביישנים' הוא שאדם מתבייש לעשות דבר שאינו הגון, ואם כבר עשה הוא מתבייש שידעו מזה.

ומצינו בגמרא (ברכות יב, ב) כל העושה דבר עבירה ומתבייש בו מוחלין לו על כל עוונותיו, היינו שהבושה נותנת שכר כזה של מחילת כל עוונותיו! לא רק על החטא הזה שהוא מתבייש ממנו, אלא אפילו אם יש לו הרבה חטאים ומתבייש באחד מהם, זוכה למחילת כל העוונות.

ולמדו כן משאול המלך, שהתבייש לומר ששאל באורים ותומים, מפני שהוא הרג את נוב עיר הכהנים, וכיון שהתבייש בזה, אמר לו שמואל הנביא "מחר אתה ובניך עמי" – במחיצתך, ונמחלו לו כל עוונותיו, וזכה להיות במחיצת שמואל בגן עדן, בגלל שהתבייש לומר, בשב ואל תעשה!

והבושה היא הרגשת החטא, ושייכת לחרטה, כפי שביאר רבינו יונה בשערי תשובה בשער הראשון שיש כמה מדרגות בחרטה, ומהם: החרטה, והיגיון, וגם הבושה, והבושה מכפרת, כפי שלמדו בגמרא שם מהפסוק (יחזקאל טז, סג) למען תזכרי ובושת וגוי בכפרי לך לכל אשר עשית, והיינו כי הרגשה זו של בושה שאדם מרגיש בחטאו ומתבייש בו, זה כמו חרטה עמוקה מאד, וזה נותן כפרה על הכל, וזהו מעיקרי התשובה.

וענין זה הוא מסימני ישראל, שיש בנו מידה טובה זו של בושה, אבל אומות העולם אינם כן, ואין להם הטבע של רחמנים ביישנים וגומלי חסדים.

מידת החסד של כלל ישראל

וידוע שאם יש יהודי שיש לו איזה קשיים, ויהודי אחר שלא מכירו כלל שומע מזה, הוא ישלח לו עזרה ממרחקים ומעשים שהיו כן, ולמשל יש באמריקה 'עזרת תורה', שנותנים עזרה במיוחד לתלמידי חכמים, אך גם לכל אחד ואחד, יהודים ועוזרים וגומלים חסד זה עם זה.

ומעשה שהיה עם מו"ח הגאון רבי יהושע זליג דיסקין זצ"ל שהיה רב בעיר אחת (פריאסלב) ברוסיה, והיה זמן שהיה שם מצב קשה של עניות גדולה מאד ולא היה מה לאכול, ומו"ח לקח אז ספר 'אוהלי שם' שיש בו הרבה כתובות של רבנים מכל העולם, רבנים שלא מכירים אותו וגם הוא לא הכיר אותם, ושלח להם מכתבים, ולכל רב הוא נתן כתובת של אחד מהבעלי בתים שזקוקים לעזרה, וזמן קצר לאחר מכן התחילו להגיע תרומות מכל העולם ושלחו עזרה כספית לבעלי בתים העניים, וזה היה במטבע חוץ, שערכו היה רב מאד ברוסיה בעת האז, ומהו היה לעניים ממה לחיות.

והיה זה נס, שבסוף אנשי הממשלה הבינו ותפסו את זה, והוא היה יכול לקבל עונש חמור, כי זו 'הוצאת שם רע על המדינה' שאין בה מה לאכול, אך היה נס שעזב את רוסיה זמן קצר לפני כן, וכבר נסע לארץ ישראל.

ורואים את הטבע היהודי, שאפילו אחד שגר באפריקה, או באמריקה, או באנגליה, אם הוא שומע שיש יהודי במקום אחר – שאינו מכירו כלל – שזקוק לעזרה, הוא שולח לו עזרה! וזוהי המידה הטובה של 'גומלי חסדים', שישנה רק בישראל ולא באומות העולם, ואין דבר כזה אצל הגויים.

יהודי לא יכול לצער את חברו

וכבר הזכרנו בזה מדברי הגמרא (שבת לא, א) על הגר שרצה להתגייר על מנת שילמדוהו את כל התורה על רגל אחת, ובתחילה בא לפני שמאי ולא רצה לענות

הגאולה תהיה על ידי האחדות

וכיצד תהיה הגאולה? קראנו לא מכבר בהפטרת ויגש (יחזקאל לו) "ואתה בן אדם קח לך עץ אחד וכתוב עליו ליהודה ולבני ישראל חבריו ולקח עץ אחד וכתוב עליו ליוסף עץ אפרים וכל בית ישראל חבריו, וקרב אותם אחד אל אחד לך לעץ אחד והיו לאחדים בידך", **וזה נבואה כיצד ומתי תהיה הגאולה? על ידי שיהיה אחדות בין כל אחד ואחד, עם אהבת הבריות, ובלא שנאת חנם, וכשלא תהיה שנאת חנם אז תהיה הגאולה!** כי שנאת חנם זה חטא החורבן המעבד את הגאולה, ועל ידי האחדות ואהבת הבריות תהיה הגאולה.

ויתירה מכך כתוב על הגאולה (ישעיה יא) "ויצא חוטר מגזע ישי", היינו שמלך המשיח יהיה מגזע ישי, ולא נזכר דוד המלך, אלא ישי אביו, שעליו אמרו חז"ל (ב"ב ז, א) כי הוא מת בעטיו של נחש, והיינו שלא היה לו שום חטא, וזו מדרגה שאין לשער, ומגזעו יצא מלך המשיח, וממשיך הפסוק "ונצח משורשיו יפרה ונחה עליו רוח השם וגו', וגר זאב עם כבש ונמר עם גדי ירביץ", היינו שעד כדי כך בימיו המשיח גם בעלי החיים יהיו עם מידות טובות, ויהיה שינוי הטבע של בעלי החיים!

וזה יהיה לאחר שהמשיח כבר יגיע, אחרי הגאולה. וכאמור הזכות לגאולה תהיה על ידי האחדות, שלא יהיה שנאת חנם אצל הציבור, ולאחר הגאולה יהיה עוד יותר, שישתנה הטבע גם בבעלי החיים.

התורה תבלין לתיקון המידות

אך לדאבוננו עדיין החורבן נמשך, מפני שעדיין נמשכת השנאת חנם, ובזמננו גם כן זה נמשך ויש כאלה שנהנים לעשות צער למישהו אחר, שיתבייש, וזו הלבנת פנים, שהעושה כן אין לו חלק לעולם הבא (ב"מ נט, א), והוא כמו שפיכות דמים (עיין שעי"ת ג, קלט), אבל כך היצר הרע מפתה, בגלל שנאת חנם, עד כדי כך, וזה נגד הטבע האמיתי של כלל ישראל.

והעצה לזה היא כמו שאמרו חז"ל (קידושין ל, ב) בראתי לו תורה תבלין, שהתורה משפרת את המידות. ובמשנה ברורה סימן א' כתב שתורה תבלין זה תורת היראה, והיינו לעסוק בספרי מוסר, המביאים לראת שמים ולתיקון המידות, וזהו התבלין ליצר הרע. תורה תבלין.

וכמדומני שראיתי פעם בבית הלוי (עיין בה"ל פרשת בא ד"ה והטעם) שגם השנאת חנם שהייתה בזמן החורבן, באה על ידי חיסרון תורה, ואף על פי שאמרו ביומא שם כי בבית שני היו עוסקים בתורה ובמצוות, מכל מקום זה לא היה בשלמות, כי אם עסק התורה היה בשלמות, זה היה תבלין ליצר הרע ובה לא היה שנאת חנם.

ואמנם כן, רואים את גדולי התורה שבכל הדורות, וכי הקצות היה לו שנאת חנם? והאם לחזון איש היה שנאת חנם? וכן כל גדולי התורה, לא היה אצלם דבר כזה, ורק מי שהתורה אצלו לא בשלמות, זהו הגורם לשנאת חנם.

כל אחד משפיע בהנהגתו

ובאמת זה תלוי בנו, כי הרי יש השפעה, וכל אחד משפיע על אחרים בהנהגתו, כמו שכתב החזון איש באיגרת (ח"ג סב) שבעל תורה אמיתי משפיע השפעה ניכרת על הסביבה, בעל תורה אמיתי, אם הוא בשלמות בתורה זה משפיע על כל הסביבה, ורואים את ההשפעה, השפעה ניכרת, גם אם אינו מדבר כלום, אבל במציאות יש השפעה! והוסיף החזון איש שם שגם על הרחוקים שלא בסביבה הקרובה, יש השפעה נסתרת, מכוח הבעל תורה האמיתי.

אם כן בדיני הדבר לקרב את הגאולה, וזה תלוי בנו, כי אם היינו יותר ויותר בשלמות בתורה ויראת שמים ומידות טובות, זה היה משפיע גם על אחרים, על הקרובים ועל הרחוקים.

ורואים בארבעים ושמונה דברים שהתורה נקנית בהם (באבות פ"ו) שהרבה מהם זה ענייני מידות טובות, כגון אוהב את הבריות, ועוד הרבה דברים שהם מידות טובות, ועל ידי זה יש הצלחה בתורה, ואזי **התורה משפרת את המידות, והמידות מוסיפות עוד לתורה, וכך זה חוזר והולך ומוסיף, על ידי קצת תורה יש קצת מידות, ואם מוסיפים מידות מוסיפים תורה, וכשמוסיפים תורה מוסיפים עוד מידות**, וזה חיוב לכל אחד לפי מדרגתו, כמה שהוא יכול להתקדם, וממילא הוא גם משפיע על אחרים!

חסד על כל צעד ושעל

וכגון בחסד, כתוב בפירוש המשניות להרמב"ם על המשנה (אבות ג, טו) הכל לפי רוב המעשה, שאם אדם נותן צדקה אלף זוז בבת אחת, ונתן עם רצון טוב, בודאי זה מחזק בו את אהבת החסד, אבל אם יחלק את זה לאלף פעמים וייתן בכל פעם זוז אחד, כשעושה את אותו המעשה אלף פעמים, באלף נתינות קטנות, 'לפי רוב המעשה', זה משפיע עליו הרבה יותר, שהוא משתנה לגמרי, ומקבל אהבת חסד גדולה הרבה יותר, ואין לשער את ההשפעה שבו.

ובאמת כל אחד שנמצא בסביבת אנשים, יכול לעשות מעשים טובים בכל רגע ורגע, על ידי סבר פנים יפות והתעניינות בשלום חברו. וכבר סיפרתי את המעשה שהיה בשיבתנו, שאחד למד בשיבה ולא הרגיש טוב בשיבה, עד שכבר גמר בלבו והחליט שאחרי שבת יעזוב את השיבה, אך בליל שבת כשהולכים ועומדים בשורה לומר 'גוט שבת' לרבים, מישהו שעמד לידו נתן לו טפיחה על שכמו ושאל אותו מה שלומך, וכשראה שיש מי שמתעניין בו נשתנתה כל הרגשתו, והחליט להישאר בשיבה. מילה אחת השפיעה שהוא יישאר בשיבה! וכך אפשר לעשות חסד עם סבר פנים יפות ועם מילה אחת.

ובקלם היה דבר כזה, שאם היה בא אורח לקלם, כל מי שהיה פוגש בו היה שואל אותו מה שלומך, ובמה אני יכול לעזור לך, אולי אתה צריך איזה עזרה, כאילו שהוא ידיד שלו ומכירו זה מכבר, והאורח היה מתנמלא מהיכן מכירים אותו, והרגיש הרגשה מאד נעימה בזה, שכל אחד רוצה לעזור לו ושואלים בשלומו ומתיחסים אליו. אם כן אפשר בלי שום מאמצא להרוויח הרבה מעשים טובים, במילה אחת, ואפילו במבט, ובחיך, לתת הרגשה טובה לשני, ומרוויחים בזה הרבה מעשים טובים.

חובת הזהירות ממחלת הקורונה

והנה יש דבר הנוגע עתה למעשה, בענין מחלת הקורונה, שכבר היה מצב הרבה יותר טוב, שהיו פחות חולים, ומדוע? כי נזהרו, הציבור נזהר, אבל אחרי שכבר 'הייתה הרווחה' התחילו לזלזל, ומיד ל"ע יש המון חולים, אלפי חולים, ויש כאלה שהם גם אנשים חלשים, שנמצאים בסיכון, בגלל זלזול וחוסר שמירת הבריאות, ומי שמזלזל מלבד מה שעלול להזיק לעצמו, הוא גם מדביק ומזיק לאחרים, והוא כמו רודף, שגורם סכנה לאחרים.

והציבור צריכים לדעת את זה, שחס ושלום אין לזלזל, וצריכים להיזהר זהירות של מאה אחוז, הכל כפי ההוראות הידועות מהרופאים אך צריכים להיזהר, שלא להזיק לאחרים, וגם לכל אחד בעצמו זה מסוכן אם הוא נדבק, לכן צריכים להיזהר עם כל הזהירות בשלמות, ואזי בעזרת השם כולם יהיו בריאים, אבל אחת חס ושלום זה דבר מסוכן.

מידת האמת – משקר לא מרוויחים!

ועוד רצינו להזכיר בענין מידת האמת, מידות טובות זה מידת האמת, לא להגיד שקר, וחותרו של הקב"ה אמת (שבת נה, א).

ומובא בגמרא (שם קד, א) כי אמת זה אותיות אל"ף מ"ם תי"ו שהם מתחילת ואמצע וסוף הא-ב, ואילו שקר זה אותיות הסמוכות זו לזו בסדר הא-ב (עיין שם הרמז בזה), ואמת כל אותיותיו רחבות עם שתי רגליים, ואילו שקר כל אות הים עם רגל אחת שהיא חדה בתחתיתה, והוא סימן שהשקר אין לו רגלים, ושקרא לא קאי.

ומידת האמת זה דבר שאדם מצליח בו מאד, מי שמשמש עם האמת בדיוק ואינו מגזים, ובמסילת ישרים פ"א מביא בזה את הגמרא (סנהדרין צז, א) על העיר קושטא שהיו זהירים במידת האמת ובזכות זה האריכו ימים.

ומעשה שהיה באחד שהייתה לו שריפה בביתו, ונשרפו לו הרבה דברים, ובדרך כלל לוקחים עורך דין להוציא כמה שאפשר מהביטוח, אך הוא לא לקח עורך דין, אלא הלך בעצמו, ורשם בדיוק את מה שהיה בלי לשנות מן האמת, והם ראו שהוא לא מגזים ונתנו לו את הכל בלי עיכובים! מי שהוא איש אמת נותנים לו מיד ומאמינים לו ולא חושדים בו כלל, כי רואים שהוא איש אמת, וממידת האמת מרוויחים, ואילו ממידת השקר מפסידים.

ומצינו (יבמות סה, ב) שמצוה לשנות מפני השלום, והיינו שיש מקרים שזה מצוה, אבל היכן שאין את המצוה הזו, וחושבים לשקר סתם בשביל רווח, אין שום רווח ממה שמשקרים! ורק אפשר להפסיד יותר מהרווח, ואין שום רווח מזה. כך המציאות.

ומידת האמת היא מידה טובה שנותנת הצלחה, וגם בתורה יש הצלחה על ידי מידת האמת, כפי ששינו בארבעים ושמונה דברים שהתורה נקנית, שאחד מהם זה 'מודה על האמת', שבכך זוכים להצלחה בתורה.

בעל מידות טובות אהוב על כולם

ועוד נזכר שם גם 'בלב טוב', ו'אוהב את הבריות', ו'בענווה', ועוד הרבה מידות טובות שהתורה נקנית בהם. ומי שהוא בעל מידות טובות וענווה, הוא אהוב על הבריות, וכולם אוהבים אותו ומחשיבים אותו, כי הוא לא פוגע בשום אדם, וגם מדייק בדיבורו ולא מגזים.

והכרתי אנשים בעלי מידות טובות כאלו, שהיו אהובים על כולם, וכל מה שהם היו מבקשים היו שמחים לעשות בשבילם, וכשהם היו מבקשים עבור מישהו, זו הייתה הפירוטקציה! הכי גדולה שיש.

ומעשה שהיה עם מו"ח הגרי"ז דיסקין זצ"ל, שבחוף לארץ הוא היה רב, אבל כשהגיע לארץ בתחילה הוא לא היה רב, ואמנם היה אומר דברי חיזוק ודרשות, אך לא היה לו רבנות, ועסק לפרנסתו באיזה מקום שהיו צריכים מנהל חשבונות, ומאוחר יותר נהיה רב בפרדס חנה.

ואחר כך היה פעם שרצו מיישבת פוניבז' לקנות באותו מקום, שהיה בית חרושת למוצרי הלבשה, והוא כתב מכתב המלצה עבור הישיבה שיתחשבו בהם ויתנו להם הנחה, וכשבא השליח מהישיבה עם המכתב, אמרו לו: יש לך מכתב מהרב דיסקין? אם כן ניתן לך הנחה כמה שתצא! וביקש הנחה חמישים אחוז, ומיד נתנו לו, כי כל כך העריכוהו שכל מה שהוא מבקש שמחו מיד לקיים, מפני שהיה בעל מידות טובות מיוחדות עם ענווה, שאינו מרגיש כלל שום חשיבות, וזה נגד הטבע, אך כך הוא היה.

והמידות הטובות ומידת האמת, אדם שחי עם מידות טובות כאלו, החיים שלו חיים מאושרים, והוא עצמו מאושר וכל מי שנמצא בסביבתו מאושר. וזהו המעלה של מידות טובות. וצריכים סיעתא דשמיא שנוכה באמת כולנו, כל אחד ואחד מאיתנו וכל כלל ישראל, להנהיגה של מידות טובות, וכבר יש בנו מידות טובות בטבע, אך שגם הנהיגה למעשה תהיה כך, עם מידת האמת ומידות טובות, כן יהי רצון!

לעילוי נשמת מרת פריידא טויבא
ב"ר אברהם חיים ע"ה
נלב"ע כ"ח טבת - תנצב"ה

לעילוי נשמת
רבי שמעון בן משה ז"ל
נלב"ע ב' שבט תש"ע - תנצב"ה

לעילוי נשמת
מרת בילא בת הר"ר ישראל ע"ה
נלב"ע א' בשבט תש"ס - תנצב"ה